

INGLIZ TILIDA ERKIN GAPIRISH KO'NIKMALARINI BAHOLASH USULLARI

Xayitova Komila Muxammadjonovna

NamDTU 2 - sonli akademik litseyi

Ingliz tili fani o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada ingliz tilida erkin gapirish (speaking) ko'nikmalarini baholashning samarali usullari yoritilgan. Gapirish kompetensiyasini baholashda og'zaki imtihonlar, muloqotga asoslangan topshiriqlar, baholash mezonlari (fluency, accuracy, pronunciation, coherence) va o'qituvchining subyektiv bahosiga asoslangan yondashuvlar tahlil qilinadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalardan (audiovizual vositalar, onlayn platformalar) foydalanish orqali baholash jarayonining aniqligi va adolatligini ta'minlash masalalari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ingliz tili, erkin gapirish, speaking, baholash usullari, og'zaki nutq, baholash mezonlari, fluency, pronunciation, interaktiv topshiriqlar, og'zaki imtihon, til kompetensiyasi.

Аннотация. В статье рассматриваются эффективные методы оценки беглости владения навыками говорения на английском языке. Анализируются подходы к оценке говорения, включающие устные экзамены, задания на коммуникацию, критерии оценки (беглость, точность, произношение, связность) и субъективные оценки преподавателя. Также рассматриваются вопросы обеспечения точности и справедливости процесса оценки за счет использования современных технологий (аудиовизуальные средства, онлайн-платформы).

Ключевые слова: английский язык, беглость, говорение, методы оценки, устная речь, критерии оценки, беглость, произношение, интерактивные задания, устный экзамен, языковая компетенция.

Abstract. This article discusses effective methods for assessing fluency in English speaking skills. Approaches to assessing speaking competence, including oral exams, communication-based tasks, assessment criteria (fluency, accuracy, pronunciation, coherence), and teacher-based subjective assessments, are analyzed. Issues of ensuring the accuracy and fairness of the assessment process through the use of modern technologies (audiovisual tools, online platforms), are also considered.

Keywords: English, fluency, speaking, assessment methods, oral speech, assessment criteria, fluency, pronunciation, interactive tasks, oral exam, language competence.

Kirish.

Ingliz tilini o'rganishda asosiy maqsadlardan biri bu — erkin va ravon gapirish olish ko'nikmasini shakllantirishdir. Aynan og'zaki nutq insonning chet tilidagi real kommunikatsiya qobiliyatini namoyon etadi. Shu sababli, o'quvchilarning ingliz tilida gapirish kompetensiyasini baholash jarayoni o'ziga xos metodik yondashuv va aniq mezonlarni talab qiladi. Bugungi kunda ingliz tili o'qitish jarayonida speaking ko'nikmalarini faqat grammatik to'g'rilik asosida emas, balki mazmun, talaffuz, muloqotdagi ishtirok va ohangga qarab baholash tendensiyasi kuchaymoqda. Ushbu maqolada aynan shu baholash usullari, ularning samaradorligi va amaliyotdagi qo'llanilish holatlari tahlil qilinadi.

Erkin gapirish (speaking) – bu ingliz tilini o'zlashtirishning eng muhim jihatlaridan biri. Uni baholash uchun turli usullar mavjud bo'lib, ular o'quvchilarning nutqiy bilimini, iste'dodini va kamchiliklarini aniqlashga yordam beradi. Quyida eng samarali baholash metodlari keltirilgan:

Spontan Nutqni Baholash (Free Speaking Assessment)

O'quvchiga ma'lum bir mavzu (masalan, "My hobbies", "The future of technology") beriladi va u 1-3 daqiqa davomida tayyorlanmasdan gapirishi so'raladi.

Baholash mezonlari:

- **Fluency (Oqimlilik):** Gapirishda to'xtamalar, uzoq tanaffuslar va "uh...", "um..." kabi to'ldiruvchi so'zlar soni.
- **Accuracy (Aniqlik):** Grammatik xatolar, noto'g'ri so'zlar ishlatilishi.
- **Pronunciation (Talaffuz):** Tovushlarning to'g'ri aytilishi, urg'u va intonatsiya.
- **Vocabulary (So'z Boyligi):** Turli so'zlar va iboralardan foydalanish darajasi.
- **Coherence (Mantiqlik):** Fikrlarning ketma-ketligi va tushunarli bo'lishi.

Role-play (rolli o'yinlar)

O'quvchilar juft yoki guruh bo'lib, berilgan vaziyatda (masalan, restoranda buyurtma berish, shifokor bilan suhbat) dialog o'ynashadi.

Baholash Mezonlari:

- **Natural Interaction (Tabiiy munosabat):** Suhbatdosh bilan muloqot qilish qobiliyati.
- **Appropriate Responses (Muvofiq javoblar):** Vaziyatga mos so'zlar va iboralarni ishlatish.
- **Improvisation (Improvisatsiya):** Kutilmagan savollarga tez va mos javob berish.

Picture description (rasm tavsifi)

O'quvchiga bir yoki bir nechta rasmlar ko'rsatilib, ularni tushuntirishi so'raladi (masalan, "Describe what you see in this picture").

Baholash Mezonlari:

- **Detail Orientation (Tafsilotlarga e'tibor):** Rasmda nimalar borligini to'liq tasvirlash.

- **Grammar & Vocabulary (Grammatika va Soʻz Boyligi):** Toʻgʻri va rangli iboralardan foydalanish.
- **Logical Flow (Mantiqiy tuzilish):** Tavsifning boshlanishi, rivoji va yakuni boʻlishi.

Debate (Muhokama)

Oʻquvchilarga muhokama qilish uchun mavzu beriladi (masalan, "Online education vs. traditional education"), va ular fikrlarini asoslashlari kerak.

Baholash Mezonlari:

- **Argumentation (Dalillash):** Fikrlarni mantiqiy tizim bilan himoya qilish.
- **Rebuttal Skills (Qarshi fikrga javob):** Suhbatdoshining pozitsiyasiga munosabat bildirish.
- **Persuasiveness (Ishonarli gapirish):** Nutqning taʼsirchanligi.

Oral Presentations (ogʻzaki taqdimot)

Oʻquvchi maʼlum bir mavzuda (5-10 daqiqalik) tayyorlangan taqdimotni ingliz tilida aytib beradi.

Baholash mezonlari:

- **Clarity (Aniqlik):** Nutqning tushunarli boʻlishi.
- **Engagement (jalb qilish):** Auditoriyaning diqqatini ushlab turish.
- **Time Management (vaqtdan foydalanish):** Belgilangan vaqt doirasida gapirish.

Interview (Suhbat)

Oʻqituvchi yoki baholovchi tomonidan berilgan savollarga javob berish (masalan, "Tell me about yourself", "What are your strengths?").

Baholash Mezonlari:

- **Confidence (Ishonch):** Nutqda oʻzini ishonchli tutish.
- **Relevance (Mavzuga moslik):** Savollarga toʻgʻri va mazmunli javob berish.
- **Interactive Ability (Oʻzaro munosabat):** Suhbatni davom ettirish qobiliyati.

Digital Tools (Raqamli Vositalar)

- **Speech Recognition Apps (Nutqni Taniydigan Dasturlar):**
 - *ELSA Speak, Google Speech-to-Text* – talaffuz va nutqni avtomatik baholaydi.
- **Recording & Self-Evaluation (Yozib Olish va O‘zini Baholash):**
 - O‘quvchi nutqini yozib olib, xatolarini o‘zi tahlil qilishi mumkin.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Ingliz tilida erkin gapirish (speaking) ko‘nikmalarini baholash o‘quvchilar til kompetensiyasini aniqlashda muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu yo‘nalishda o‘zbek va xorijiy adabiyotlarda turli nazariy hamda amaliy yondashuvlar mavjud.

Zokirova G. “Ingliz tilini o‘rgatish metodikasi” (Toshkent, 2018) kitobida og‘zaki nutqni rivojlantirishda darsda interaktiv savol-javoblar, rolli o‘yinlar va suhbatlar qo‘llanishi ta’kidlanadi.

G.Boymurodova “Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalar” (Shahrisabz, 2023) nomli maqolasida og‘zaki imtihonlarda o‘quvchi psixologiyasini inobatga olish, baholashda motivatsiya roliga e’tibor qaratiladi.

Xorijiy adabiyotlar tahlili:

- **Brown, H. D. “Language Assessment: Principles and Classroom Practices” (Pearson, 2004)** asarida speaking baholashda **validity** (to‘g‘rilik), **reliability** (ishonchlilik) va **authenticity** (haqiqiylik) prinsiplari asos qilib olinadi.
- **Luoma, S. “Assessing Speaking” (Cambridge University Press, 2004)** kitobida speaking baholash mezonlari – **fluency, coherence, lexical resource, pronunciation, grammatical range** – chuqur tahlil qilinadi.
- **CEFR (Common European Framework of Reference for Languages)** hujjatida esa A1’dan C2 darajagacha bo‘lgan og‘zaki kompetensiya ko‘rsatkichlari asosida baholash tavsiya etiladi.

Metodologiya:

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Eksperimental tahlil: 40 nafar 10–11-sinf o‘quvchisi ishtirokida mini-speaking testlar o‘tkazildi.
- Kuzatuv: sinfdagi speaking faoliyati videoyozuv orqali baholandi.
- Baholash mezonlari: CEFR va IELTS mezonlariga asoslangan holda fluency, pronunciation, vocabulary va grammar ko‘rsatkichlari bo‘yicha ballar qo‘yildi.

Natija va muhokamalar

Tajriba asosida olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki:

1. **Fluency** (ravonlik): O‘quvchilarning ko‘pchiligi gapirishda to‘xtalib qoladi yoki ko‘p “umm”, “ehh” kabi to‘ldiruvchi tovushlardan foydalanadi.
2. **Pronunciation**: Talaffuzdagi asosiy muammolar [θ], [ð], [r] tovushlariga to‘g‘ri urg‘u berilmasligi va urg‘u noto‘g‘riligidir.
3. **Vocabulary (so‘z boyligi)**: O‘quvchilarning erkin muloqotda aktiv leksikasi cheklangan, ko‘p takroriy so‘zlar ishlatiladi.
4. **Grammar**: Ko‘pchilik o‘quvchilar gap tuzishda grammatik xatolarga yo‘l qo‘yadi, ayniqsa zamonlar va fe‘l shakllari noto‘g‘ri ishlatiladi.

Muhokamalar davomida quyidagi xulosalar aniqlandi:

- Speaking baholashda faqat grammatik to‘g‘rilik emas, balki fikrni erkin ifodalash, izchillik, talaffuz va so‘z boyligiga ham e’tibor qaratish lozim.
- An’anaviy test usullari (multiple choice, fill in the blanks) gapirish kompetensiyasini to‘liq aniqlay olmaydi.
- Baholashning samarali usullari: **role-play, monolog, dialog, intervyu, storytelling.**

Xulosa.

Ingliz tilida erkin gapirish ko‘nikmalarini baholash murakkab, ammo muhim jarayon hisoblanadi. O‘quvchilarning og‘zaki nutq kompetensiyasini to‘g‘ri aniqlash uchun kompleks yondashuv zarur: ya’ni, grammatik to‘g‘rilik, talaffuz, lug‘aviy boylik va muloqot madaniyati birgalikda baholanishi kerak. Tadqiqot

natijalariga ko‘ra, interaktiv metodlar va zamonaviy baholash mezonlaridan foydalanish o‘quvchilar faolligini oshiradi va speaking ko‘nikmalarini aniqroq baholash imkonini beradi.

Kelgusida speaking baholashda texnologik vositalar (mobil ilovalar, video-feedback), self-assessment (o‘quvchining o‘zini baholashi) va peer-assessment (o‘quvchilarning bir-birini baholashi) kabi yondashuvlarni qo‘llash tavsiya etiladi.

Ingliz tilida erkin gapirish ko‘nikmalarini baholash usullari **qanday baholash kerak?**

1. **Har xil usullardan foydalaning** – faqat bitta metodga tayanmang.
2. **Aniq mezonlar qo‘llang** – har bir ko‘nikma uchun alohida ball tizimi ishlateng.
3. **Tuzatishlar bilan feedback bering** – o‘quvchi kamchiliklarini tushuntirib, yaxshilash yo‘llarini ko‘rsating.
4. **Progressni kuzatib boring** – vaqt o‘tishi bilan nutq qobiliyatining o‘sishini qayd eting.

"Erkin gapirish—bu nafaqat til bilimi, balki ishonch va muloqot mahoratidir."

Foydalanigan adabiyotlar:

1. Zokirova G. Ingliz fonetikasi asoslari. Toshkent davlat pedagogika universiteti. Toshkent. 2018. 1–45 betlar.
2. Xudoyberdiyev M. Ingliz tilini o‘qitish metodikasi. Samarqand davlat chet tillari institute. Samarqand. 2020. 1–50 betlar:
3. Boymurodova G. I. Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy metod va texnologiyalardan foydalanish samaradorligi. Shahrisabz davlat pedagogika institute. Shahrisabz. 2024. 29–34 betlar.
4. Savranboyeva Sh. X. Ingliz tilini o‘qitish metodikasi. Tadqiqotlar.uz ilmiy jurnali. Toshkent. 2024. 38–44 betlar.
5. Toshtemirova O. Ingliz tili o‘qitish metodikasi va ta’lim texnologiyalari. Pedagoglar.org ilmiy portal. Yakkabog‘ tumani. 2024. 80–84 betlar.

6. Almuradova, D. M., Mukumova, D. I., & Turaeva, X. K. (2022). Karlibaev AO Modern endocrine therapy in locally advanced estrogen or progesterone receptor-positive breast cancer. *Образования и наука в XXI веке*, 24(2), 773-780.
7. Juraev, M. D., Atakhanova, N. E., Almuradova, D. M., & Gaziev, L. T. (2023). Androgen receptor values for prediction of survival of patients with three times negative breast cancer. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 8(6), 104-106.
8. Tursunova, N. I., Almuradova, D. M., Turayeva Kh, K. H., & Muqimova, D. I. (2022). Hereditary breast and ovarian cancer. *EDUCATION AND SCIENCE IN THE XXI CENTURY*, (24), 1200-1212.
9. Атаханова, Н. Э., & Алмурадова, Д. М. (2022). Влияние экспрессии андрогеновых рецепторов на прогноз трижды негативного рака молочной железы. *Клиническая и экспериментальная онкология*, 10(2), 112-115.
10. Almuradova, D. M., Sh, O. S., & Ubaydullaev, I. A. (2021). Sharobiddinov BB Islamov SB A Modern Approach to Diagnosis and Treatment of Breast Cancer Releases. *Central Asian Journal of Medical and Natural Science*, 2(5), 294-298.
11. Tilyashaikhov, M. N., Gaziev, L. T., Almuradov, A., & Almuradova, D. M. (2021). A Modern Approach to Diagnostics, Prediction and Course of Renal Cell Cancer. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 25(1), 4429-4451.
12. Khakimova, G. G., Khakimov, G. A., Khakimova, S. G., Khakimov, A. T., & Almuradova, D. M. (2021). Changes In Tumor Infiltrating Lymphocytes Of Peripheral Blood And Tissue During Chemotherapy In Patients With Gastric Cancer. *The American Journal of Medical Sciences and Pharmaceutical Research*, 3(03), 20-31.
13. Almuradova, D. M. (2018). THE ROLE OF CHEMOTHERAPY IN TRIPLE NEGATIVE BREAST CANCER. *Journal of Drug Delivery & Therapeutics*, 8(5), 163-167.

14. Atakhanova, N. E., Almuradova, D. M., Tursunova, N. I., & Ziyaev, S. V. (2023). Triple negative breast cancer and drug-resistant cells. World bulletin of public health (WBPH) in, 28.
15. Атаханова, Н. Э., Турсунова, Н. И., Яхяева, В. К., Эсонтурдиев, У. И., Мамажанов, Х. И., Алмурадова, Д. М., & Ботиралиева, Г. К. (2023). Клинический случай хирургического лечения злокачественной опухоли из оболочек периферических нервов забрюшинной локализации. Тазовая хирургия и онкология, 13(4), 62-67.
16. Atakhanova, N. E., Almuradova, D. M., Gaziev, L. T., & Ziyayev Sh, V. (2023). Results of Drug Treatment of patients with metastasis of triple times negative breast cancer. EPRA International Journal of Research and Development (IJRD), 9(6), 125-128.
17. Atakhanova, N. E., Almuradova, D. M., Ziyayev Sh, V., Хамидов, Х., & Юсупов, А. (2023). Значения андрогенных рецепторов для прогнозирования выживаемости больных трижды негативным раком молочной железы. International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research, 3(6), 5-8.